

Preek Breukelen

d.d. 30 november 2014, 1^e Advent
Exodus 1:8-2:10 & Johannes 3:14-21

“Want God had de wereld zo lief...”

Gemeente van Jezus Christus,

Wat betekent de geboorte van Jezus? U zult misschien denken dat deze vraag veel te vroeg klinkt. Het is vandaag immers nog maar de 1^e Advent. De geboorte van Jezus vieren we pas over drie en een halve week. Toch klonk deze vraag al geruime tijd geleden in het overleg van de kindernevendienst. De aangeboden adventsprojecten spraken ons niet aan en we besloten om zelf een project samen te stellen. En dat is best een bijzonder leerzaam proces. Want nu moesten we zelf nadenken wat Advent en Kerst ons zeggen en wat we de kinderen aan betekenis willen meegeven. En dan is de vraag wat de geboorte van Jezus nu eigenlijk voor ons betekent, of voor de wereld betekent, de eerste vraag die gesteld moet worden. De geboorte van een kind is natuurlijk een wonder op zich. Maar als Kerst alleen vertedering is om een klein kwetsbaar kindje dan is dat wel heel erg weinig.

Er kwam in het overleg een prachtig gesprek op gang. Dat soort gesprekken zou ik wel vaker willen hebben. Met elkaar op zoek gaan naar betekenis. In het diepst van je wezen op zoek gaan naar wat je ten diepste gelooft. Dat met elkaar delen en zo elkaar de mogelijkheid bieden al lerende te groeien in het geloof. Natuurlijk, ik hoop dat mijn preken op zondag bijdragen aan de geloofsontwikkeling. Maar ik merk dat het onderlinge gesprek zoveel meer kan bieden. Ook mij veel kan bieden. Zo'n simpele vraag als: 'Wat is de betekenis van de geboorte van Jezus?' is een vraag die we onszelf misschien te weinig stellen. Het is een gegeven in de Kerk, een gegeven in het kerkelijk jaar. Maar de liturgie geeft niet voor niets een voorbereidingstijd op de grote feesten van het geloof. De paarse tijd mag een periode zijn van bezinning en verdieping. Zo mag Advent een periode zijn om onszelf voor te bereiden op de geboorte van onze Heer. Wat ontvangen wij in die kribbe in Bethlehem? Welk antwoord geeft God op ons verlangen en dat van de wereld?

In het gesprek met de kindernevendienstleiding kwam allereerst naar voren dat we de betekenis van de geboorte nooit alomvattend kunnen begrijpen. In deze Adventsperiode komt daarom een deel van de betekenis naar voren, en dat ook nog eens tastend. Omdat we er van overtuigd zijn dat de geboorte van Jezus een antwoord is van God op het verlangen van deze wereld, kwamen we bij de vraag wat wij dan nodig hebben. En in het bijzonder wat kinderen nodig hebben. En verschillende kernwoorden kwamen naar boven. Uit die kernwoorden hebben we er vier gekozen: liefde, aandacht, geduld en vertrouwen. En bij die woorden hebben we Bijbelverhalen gezocht, deels uit het Oude Testament en deels uit het Nieuwe Testament. Het is namelijk niets nieuws wat Jezus ons brengt. Al die kernwoorden als liefde, aandacht, geduld en vertrouwen vinden we ook volop terug in de Tenach, het Eerste Testament, als kenmerken van God. In Jezus zijn al die woorden vlees geworden. In Hem herkennen wij God. In Hem ontvangen wij in levende lijve Gods weg naar nieuwe toekomst.

Vandaag staat de liefde centraal. En bij dit woord hebben we gekozen voor het verhaal van de geboorte van Mozes. Een bijzonder verhaal omdat de kindermoord van de farao in het evangelie van Matteüs al gespiegeld wordt met de kindermoord van Bethlehem. Maar de reden dat we juist dit verhaal kozen bij het woord liefde is vanwege het handelen van de moeder van Mozes. Hoe groot is de liefde van een moeder die haar kind wil redden van de dood? Hoe groot is de liefde van de moeder die in het nauw gedreven geen andere uitkomst ziet dan haar kind in een biezen mandje toe te vertrouwen aan de Nijl, toe te vertrouwen aan het onzekere? Misschien dat wij in die oneindig grote liefde van een moeder tot haar kind uiteindelijk ook de woorden uit onze lezing uit Johannes kunnen begrijpen *“Want God had de wereld zo lief dat Hij zijn enige Zoon heeft gegeven”*.

‘Er kwam in Egypte een nieuwe koning aan de macht, die Jozef niet gekend had’. Jozef, zoon van Jakob, was door zijn broers als slaaf verkocht en belandde aan het hof van Egypte waar hij door zijn kundige uitleg van dromen uiteindelijk aangesteld werd als onderkoning van Egypte. Hij voorzag een hongersnood na zeven vette jaren. De oogst in de goede jaren verzamelde hij voor de magere jaren. En toen, door de hongersnood gedreven, zijn vader en broers naar Egypte kwamen, wist Jozef zijn familie en de hele wereld te voeden uit de grote schuren van het land. Zijn familie kreeg van de farao het land Gosen om zich daar te vestigen. Dat waren de goede tijden toen de Hebreëen en de Egyptenaren in vrede met elkaar leefden. Maar nu? De tijden zijn veranderd. De hoofdrolspelers zijn allen gestorven. Jozef is niet meer, de oude farao is niet meer. En de vrede verdwijnt ook als sneeuw voor de zon. De nieuwe farao voelt zich bedreigd door de groei van het gastvolk. Ach, hoe herkenbaar. Een angst die ook in onze tijd mensen verblindt voor menselijkheid en gerechtigheid. Maar goed, de farao is bang. Bang dat ze zich in een oorlog aansluiten bij de vijand. Bang ook dat ze uit het land wegtrekken, want dat betekent ook een wegtrekken van arbeidskrachten. De farao geeft ze slavenwerk. Denkt hij werkelijk zo de groei van het volk in toom te houden? Het lukt niet.

Dan maar een soort opgelegde geboortebeperving. Twee vroedvrouwen worden door de farao aangesteld: Sifra en Pua. Hun namen betekenen ‘schoonheid’ en ‘glans’, zeg maar het duo mooi en prachtig. En mooi en prachtig krijgen de opdracht bij de geboorte de jongetjes van Israel te doden. Maar mooi en prachtig hebben ontzag voor God. Hoe zouden mooi en prachtig ook in staat zijn tot zoiets gruwelijks? Als de farao de vrouwen tot de orde roept, blijken mooi en prachtig ook nog eens zeer slim te zijn en de humor niet te schuwen. Waarom blijven de jongetjes leven, wil de farao weten. Nou, dat komt omdat de Hebreeuwse vrouwen zo sterk zijn dat ze al gebaard hebben voordat de vroedvrouwen er zijn. Omdat mooi en prachtig hun werk niet doen, zet de farao zijn hele volk in; alle Hebreeuwse jongen die geboren worden, moeten in de Nijl gegooid worden. Onschuldig bloed vergoten in de Nijl, de levensader van het slavenhuis Egypte. Diezelfde Nijl die rood als bloed zal worden bij de tien plagen. Geen levensader meer zal zijn, maar doodsrivier. Is er uit deze donkere geschiedenis nog enig toekomst te verwachten. Kan de duisternis waarin het volk wandelt nog veranderen in licht?

Dan begint hoofdstuk 2. Een man en een vrouw, beide uit het priesterlijke geslacht van Levi, trouwen met elkaar. De vrouw wordt zwanger en baart een zoon. Drie maanden

lang weet de moeder het kind te verbergen. Maar dan wordt het te heet onder de voeten. Wat moet ze doen? Hoe houdt ze haar zoon, haar toekomst in leven? In een biezen mandje wordt het kind gelegd. Drijvend op de levensader van het slavenhuis, op de doodsrivier van het Joodse volk. Zijn zus volgt hem om te zien wat er gebeurt. En de dochter van de farao vindt het kind. Opvallend in dit gedeelte is dat de ouders van het kind geen naam hebben, noch de zus, noch de dochter van de farao. Opmerkelijk omdat de vroedvrouwen in hoofdstuk 1 wel namen hebben. Opmerkelijk omdat het boek Exodus begint met de woorden 'Dit zijn de namen', wat ook de Hebreeuwse titel is van dit boek. Geen namen worden bij de geboorte van het kind genoemd, alsof de naamloosheid wil aangeven dat in iedere duistere tijd en iedere dreigende situatie er een wonder kan gebeuren. Toekomst die niet bij de geboorte al sterft, maar toekomst die mag groeien, mag leven. En dat alles door een wanhoopsdaad van een vrouw die in liefde haar zoon overgeeft aan het stromen van de rivier. Een daad van liefde. Een enkel kind, slechts één licht tegen de duisternis. En de geschiedenis van dit kind zal leren dat die daad van liefde cruciaal is. Er zal toekomst zijn.

De zus van het jongetje biedt de dochter van de farao aan een voedster te zoeken en haalt haar moeder. Als het kind groot genoeg is, brengt zijn zus hem naar de dochter van de farao. En dan klinkt voor het eerst een naam. De dochter noemt het kind Mosjeh of Mozes. Want, zo zegt ze volgens de Nieuwe Bijbelvertaling: *'ik heb hem uit het water gehaald'*. Er staat letterlijk: *'uit het water heb ik hem getrokken'*. De naam Mozes heeft een dubbele betekenis. De vraag is immers: geeft de dochter van de farao het kind een Hebreeuwse of een Egyptische naam. In het Hebreeuws betekent zijn naam 'uitgetrokkene'. De dochter van de farao heeft hem uit het water getrokken, zo zegt ze. Maar 'uitgetrokkene' doet ons ook al vooruitkijken naar de uittocht, wanneer Mozes met het volk uittrekt uit het slavenhuis., de ketenen van de duisternis verbreekt en op weg gaat naar nieuw land, naar nieuwe toekomst. In het Egyptisch kennen we bijvoorbeeld de naam Ramses, dat 'zoon van Ra' betekent. Het laatste deel van die naam, zoon van, heeft dezelfde stam als de naam Mozes. Daarmee zou Mozes niet meer betekenen dan zoiets als 'zoon van'. Als je het zo vertaalt, dan zijn we grappig genoeg weer terug in het naamloze. Alsof het ieder kind kan zijn, in iedere duistere tijd en iedere dreigende situatie.

Is dat dan ook niet wat deze verhalen ons willen vertellen. Er is overal duisternis, er is altijd dreiging. Alsof we er aan overgeleverd zijn. Alsof het altijd zo zal zijn en we er ons maar beter bij neer kunnen leggen. Maar Exodus vertelt ons een andere uitkomst. Er is een God die ingrijpt in de loop der dingen. Zit Hij ergens op een wolkje alles te besturen? Is het zijn spel en volgen wij slechts zijn plan? Nee. Hij is de Bron van leven, de Bron van liefde, de Bron van hoop en de Bron van gerechtigheid. Een God die de harten wil vullen met goedheid en kracht. Maar waar vinden we Hem? Een man en een vrouw uit *het huis van Levi* krijgen een kind. De priesterlijke tak brengt vrucht voort. Het is de dienst aan God die toekomst baart. God wil een stromende Bron zijn die het leven van mensen vult, maar de mens moet zich wel openstellen voor de Eeuwige en zijn werkelijkheid. God zoekt de mens, maar de ontmoeting vindt pas plaats als de mens ook God zoekt. De vrouw uit het huis van Levi kent zoveel liefde dat ze haar kind overgeeft aan de onzekerheid. Of zou ze toch één zekerheid kennen?

‘Want God had de wereld zo lief dat Hij zijn enige Zoon gegeven heeft’. Opnieuw is de liefde het startpunt van ongedachte toekomst. Dit keer de liefde van God zelf, die de Bron is van alle liefde. En waarom geeft God zijn Zoon? Niet om over de wereld te oordelen, maar om haar te redden. Ik vind dat één van de meest bemoedigende zinnen uit het Evangelie. Wat hebben we aan een God die ons onder het oordeel neerdrukt? Alsof we van deze wereld al niet lang onze eigen duisternis hebben gemaakt. Is dat niet wat het verhaal van Jezus ons vertelt? Dat de wereld zich keer op keer afkeert van de Bron van al het goede en dat de Eeuwige voortdurend zijn hand naar ons blijft uitsteken. Hij wil de ontmoeting, maar waar zijn wij? Het lijkt alsof de evangelist Johannes wil zeggen: ‘Als ze het Woord niet snappen, dan wordt het Woord wel vlees, zichtbaar en tastbaar voor een blinde wereld’. We hebben een God die ons uit de wateren van de dood trekt. Zoals Mozes met het volk uittrok uit de slavernij, trekt Jezus met ons uit uit ons oude doodse bestaan.

Liefde is wat wij in de kribbe ontvangen. Liefde van de Eeuwige die niet loslaat wat Hij begon. Liefde ontvangen we als antwoord op de duisternis. Liefde was de weg die Christus ging, door de dood naar nieuw leven. Die liefde mogen we ontvangen en doorgeven als teken en begin van een nieuwe toekomst voor deze wereld. Zo worden wij zelf zoon van, dochter van, kind van de Eeuwige, kind van de liefde, kind van toekomst.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.